

Teminis maršrutas

Lietuvos valstybingumo ženklai Kaune 1918–1940 m.

Minėdami Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį (1918–2018 m.) pristatome teminį maršrutą apie Lietuvos Respublikos (1918–1940 m.) valstybingumo ženklus Kaune. Šiai svarbiai sukakčiai paminėti parinkome objektus, kurie atspindi valstybingumo įtvirtinimą, pasiektą pažangą, visuomenės susitelkimą ir pasiryžimą ginti savo valstybę.

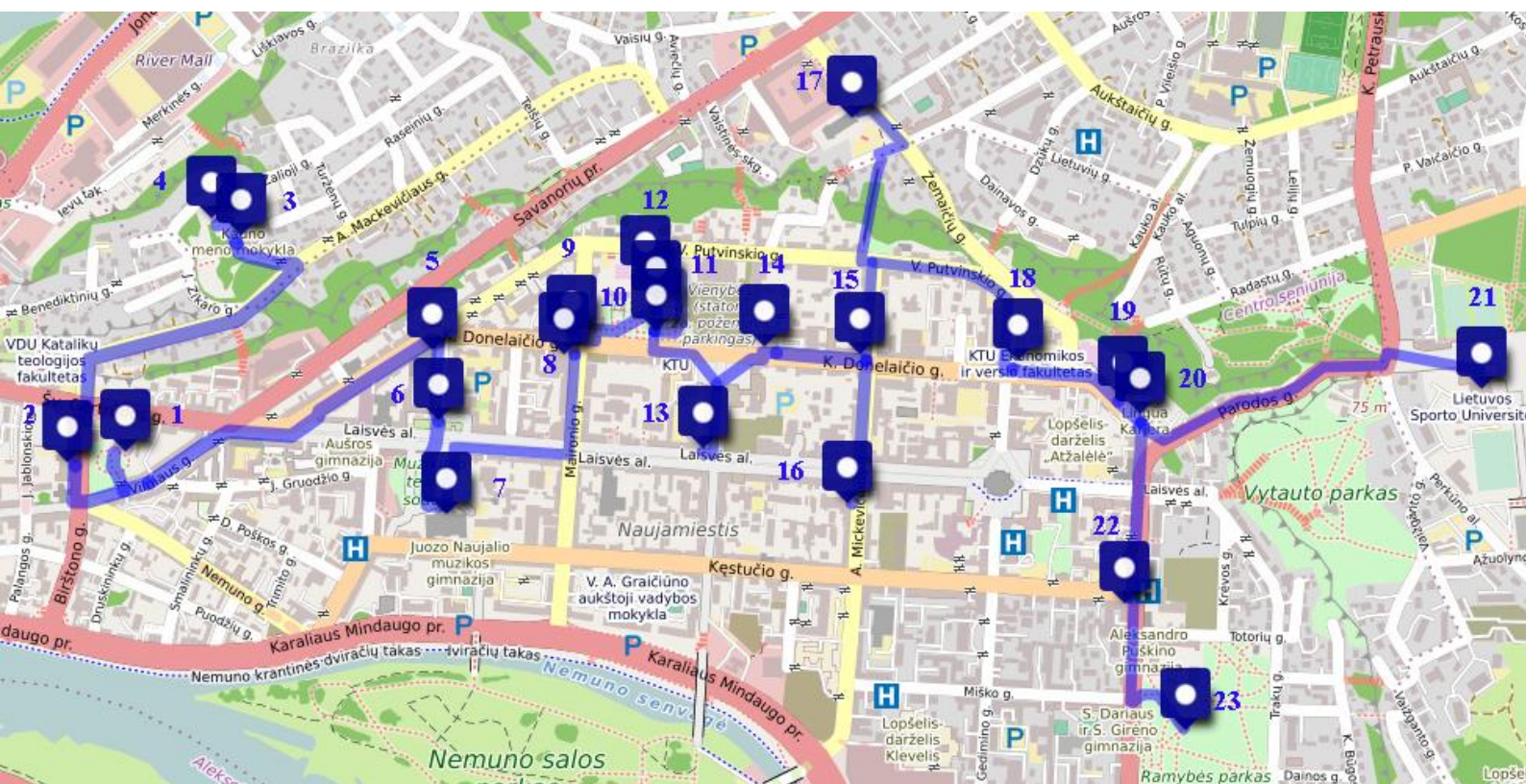
1919 m. sausio 2 d. Lietuvos laikinoji vyriausybė, Lietuvos Valstybės Taryba ir kitos besikuriančios valstybinės institucijos dėl bolševikų grėsmės iš Vilniaus pasitraukė į Kauną. Miestas *de facto* tapo Lietuvos laikinąja sostine ir šį statusą išlaikė iki 1939 m. spalio mėn.

Tarpukariu laikinojoje sostinėje iškilo svarbūs miesto ir valstybės įvaizdį formavę pastatai, įsteigtos valstybinės svarbos institucijos, istorinė atmintis įamžinta daugelyje paminklų.

Teminio maršruto objektai:

1. Prezidentūra
2. Seimo rūmai
3. Meno mokykla
4. M. K. Čiurlionio laikinoji galerija
5. Seimo rūmai
6. Vytauto Didžiojo paminklas
7. Valstybės teatras
8. Lietuvos bankas
9. Laikinosios vyriausybės rūmai
10. Vytauto Didžiojo karo muziejus
11. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelis
12. Vytauto Didžiojo kultūros muziejus
13. Savanorio Prano Eimučio žūties vieta
14. Vyriausybės rūmai
15. Vytauto Didžiojo universiteto I rūmai
16. Karininkų ramovė
17. Kristaus Prisikėlimo bažnyčia
18. Vytauto Didžiojo universiteto Didieji rūmai

19. Prekybos, pramonės ir amatų rūmai
20. Žemės ūkio rūmai
21. Kūno kultūros rūmai
22. Darbo rūmai
23. Paminklas „Žuvome dėl Tėvynės“

Prezidentūra

Adresas: Vilniaus g. 33

Lietuvos Respublikos prezidentūra. XX a. 4 deš.

Fotogr. M. Prancūnas [KAVB]

1919 m. balandžio–rugpjūčio mėn. Lietuvos Valstybės Prezidento rezidencija buvo įsikūrusi buv. Laisvės al. 6 (pastatas neišlikęs, dabar jo vietoje stovi Kauno apskrities vyriausiasis policijos komisariatas). 1919–1940 m. Lietuvos Respublikos prezidentūra veikė buvusiuose Kauno gubernatoriaus rūmuose (dab. Vilniaus g. 33). Juose įgaliojimo raštus valstybės vadovui teikdavo užsienio šalių pasiuntiniai, vyko valstybinės reikšmės priėmimai. Valstybinių ar asmeninių švenčių proga Prezidentą jo rezidencijoje lankydavo įvairių organizacijų atstovai. Šiuo metu rūmuose įsikūręs Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus padalinys Istorinė Lietuvos Respublikos prezidentūra.

Seimo rūmai

Adresas: Gimnazijos g. 3

Kauno „Aušros“ mergaičių gimnazija. XX a. 3–4 deš.

[S. Sajausko asmeninis rinkinys]

1920 m. gegužės 15 d. Miesto teatro rūmuose (dab. Kauno valstybinis muzikinis teatras, Laisvės al. 91) darbą pradėjo Lietuvos Respublikos Steigiamasis Seimas. 1920–1927 m. Lietuvos Respublikos Steigiamasis, I, II, III Seimai posėdžiavo buv. Kauno gubernijos berniukų gimnazijos rūmuose. 1927–1940 m. rūmuose veikė Kauno „Aušros“ mergaičių gimnazija (dab. Maironio universitetinė gimnazija, Gimnazijos g. 3).

Meno mokykla

Adresas: A. Mackevičiaus g. 27A

Meno mokykla. XX a. 4 deš.

Fotogr. J. Stanišauskas [KAVB]

1920 m. įsteigti Piešimo kursai 1922 m. buvo reorganizuoti į Meno mokyklą. 1923 m. Ažuolų kalne iškilo Meno mokyklos rūmai (archit. V. Dubeneckis, A. Mackevičiaus g. 27A). Čia mokėsi žymūs Lietuvos menininkai: Stasys Ušinskis, Antanas Samuolis, Viktoras Vizgirda, Jonas Mikėnas, Vincas Grybas ir kt. 1939 m. mokyklai pripažintas aukštosios mokyklos statusas ir teisės. 1940 m. mokykla reorganizuota į dvi aukštąsias dailės mokyklas Kaune ir Vilniuje. Dabar Meno mokyklos pastate įsikūręs Kauno kolegijos Justino Vienožinskio menų fakultetas.

M. K. Čiurlionio laikinoji galerija

Adresas: A. Mackevičiaus g. 27

M. K. Čiurlionio laikinoji galerija. XX a. 4 deš.

Fotogr. J. Stanišauskas [KAVB]

1925 m. gruodžio 13 d. Ažuolų kalne P. Galaunės iniciatyva atidaryta M. K. Čiurlionio laikinoji galerija (archit. V. Dubeneckis) tapo Lietuvos muziejininkystės centru. 1936 m. galerija pertvarkyta į Vytauto Didžiojo kultūros muziejų ir įsikūrė naujuose rūmuose (dab. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus; V. Putvinskio g. 55, archit. V. Dubeneckis, K. Reisonas, K. Krikščiukaitis), o jos senasis pastatas atiduotas Meno mokyklai. Šiuo metu jis priklauso Kauno kolegijos Justino Vienožinskio menų fakultetui.

Seimo rūmai

Adresas: E. Ožeškienės g. 12

Seimo rūmai ir Teisingumo ministerija. XX a. 4 deš.

[S. Sajausko asmeninis rinkinys]

1936–1940 m. IV Lietuvos Respublikos Seimas dirbo Teisingumo ministerijos rūmuose (pastatyti 1930 m., archit. E. A. Frykas; dab. Kauno valstybinė filharmonija, E. Ožeškienės g. 12).

Vytauto Didžiojo paminklas

Adresas: Laisvės alėjoje

Vytauto Didžiojo paminklas prie Kauno miesto savivaldybės rūmų. 2009 m.

Fotogr. D. Giniuvienė [KAVB]

1932 m. rugsėjo 7 d. Aukštojoje Panemunėje (Karo mokyklos kieme) atidengtas Vytauto Didžiojo paminklas_ (skulpt. V. Grybas). Sunaikintas 1951–1952 m., atstatytas 1990 m. Laisvės alėjoje (archit. J. Bučas).

Valstybės teatras

Adresas: Laisvės al. 91

Valstybės teatras. XX a. 4 deš. Fotogr. J. Stanišauskas [KAVB]

1920 m. Lietuvos meno kūrėjų draugija Miesto teatro rūmuose (dab. Kauno valstybinis muzikinis teatras, Laisvės al. 91) įkūrė Dramos ir Operos vaidyklas. 1922 m. jos suvalstybintos. 1925 m. abu teatrai ir baleto trupė sujungti ir pavadinti Valstybės teatru. Teatre dirbo garsūs atlikėjai (K. Petrauskas, V. Jonuškaitė-Zaunienė, Petras Kubertavičius ir kt.) ir režisieriai (A. Sutkus, J. Oleka-Žilinskas, B. Dauguvietis ir kt.). Savo ložę teatre turėjo Prezidentas Antanas Smetona.

Lietuvos bankas

Adresas: Maironio g. 25

Lietuvos banko Kauno skyriaus rūmai. 2018 m.

Fotogr. M. Balkus [KAVB]

1922 m. spalio 2 d. veiklą pradėjo Lietuvos bankas. Iki 1928 m. jis buvo įsikūręs pastate Maironio g. 27. 1928 m. pastatyti Lietuvos banko rūmai (archit. M. Songaila, Maironio g. 25), pasižymintys išskirtine prabanga ir reprezentatyvumu. Banko interjerus kūrė dail. P. Kalpokas, V. Didžiokas, O. Dubeneckienė-Kalpokienė, J. Janulis. Centrinį frontoną puošia skulpt. K. Sklėriaus skulptūrinė grupė. Rūmuose buvo įrengtas ministro pirmininko A. Voldemaro butas su biblioteka, kabinetu ir oficialių priėmimų patalpomis. Lietuvos bankas sėkmingai įvedė nacionalinę valiutą – litus ir centus. Tarpukariu Lietuvos valiuta buvo viena tvirčiausių pasaulyje.

Laikinosios vyriausybės rūmai

Adresas: Maironio g. 27

Finansų ministerija. XX a. 4 deš.

Fotogr. J. Stanišauskas [KAVB]

1919 m. sausio mėn. buvusiuose Rusijos valstybinio banko Kauno skyriaus rūmuose (Mykolo Riomerio universiteto Viešojo saugumo fakultetas, Maironio g. 27) įsikūrė Lietuvos laikinoji vyriausybė, Lietuvos Valstybės Taryba ir kitos institucijos. 1919 m. balandžio 4 d. rūmuose prisiekė pirmasis Lietuvos Valstybės Prezidentas Antanas Smetona. Išsikėlus vyriausybei iki 1922 m. pastate veikė Valstybės išdinė, 1922–1928 m. – Lietuvos bankas. Iki 1940 m. pastate buvo įsikūrusi Finansų ministerija. 2012 m. prie rūmų fasado pritvirtinta atminimo lenta.

Vytauto Didžiojo karo muziejus

Adresas: K. Donelaičio g. 64

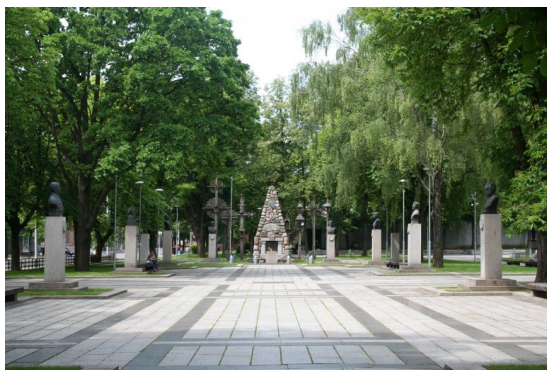
Vytauto Didžiojo karo muziejus. 2018 m.

Fotogr. A. Skrockaitė [KAVB]

1919 m. gruodžio 15 d. pradėtas kurti Karo muziejus. 1921 m. vasario 16 d. jis iškilmingai atidarytas carinės Rusijos kariuomenės 111-ojo Dono pėstininkų pulko manieže. 1930 m. pašventintas naujojo pastato (archit. V. Dubeneckis, inž. K. Reisonas ir K. Kriščiukaitis) kertinis akmuo ir muziejui suteiktas Vytauto Didžiojo vardas. Naujieji Karo muziejaus rūmai (K. Donelaičio g. 64) buvo atidaryti. 1936 m. vasario 16 d.

Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelis

Adresas: K. Donelaičio g. 64

Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelis. 2009 m. Fotogr. A. Skrockaitė [KAVB]

1921 m. atidarius visuomenei Karo muziejų, pradėtas formuoti jo sodelis su memorialiniais ir simboliniais paminklais. Ilgainiui sodelis tapo bene svarbiausia valstybinių švenčių minėjimų vieta Kaune. Čia atidengti paminklai: 1921 m. – „Žuvusiems už Lietuvos laisvę“ (skulpt. J. Zikaras, archit. V. Dubeneckis), 1928 m. – „Laisvės“ statula (skulpt. J. Zikaras, archit. V. Dubeneckis, po 1936 m. – K. Reisonas), tautinio atgimimo ir Lietuvos kariuomenės veikėjų biustai. 1940 m. vasarą sodelyje pastatyta Knygnešių sienelė (autorius – K. Reisonas). 1944–1950 m. visi minėti paminklai nugriauti, 1989–1990 m. atkurti (Knygnešių sienelė atstatyta 1997 m.).

Vytauto Didžiojo kultūros muziejus

Adresas: V. Putvinskio g. 55

Vytauto Didžiojo kultūros muziejus. XX a. 4 deš.

[KAVB]

1936 m. Vytauto Didžiojo muziejaus dalyje prie V. Putvinskio g. įsikūrė Vytauto Didžiojo kultūros muziejus (dab. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus). Jo rinkinius sudarė M. K. Čiurlionio laikinosios galerijos, Kauno miesto muziejaus ir Valstybinio muziejaus vertybės.

Savanorio Prano Eimučio žūties vieta

Adresas: Laisvės al. 68

Savanorio Prano Eimučio atminimo lenta. 2017 m.

Fotogr. M. Balkus [KAVB]

1919 m. kovo 18 d. gindamas Jungtinių Amerikos Valstijų misiją, įsikūrusią „Metropolio“ viešbutyje, garbingai žuvo Kauno komendantūros kareivis Pranas Eimutis. Jis buvo vienas pirmųjų savanorių, žuvusių per Nepriklausomybės kovas. P. Eimutis buvo iškilmingai palaidotas karių kapinėse Vytauto pr. (1958 m. perlaidotas Eigulių kapinėse). 1923 m. už drąsą ir pasiaukojimą apdovanotas 1-ojo laipsnio Vyčio kryžiaus ordinu (po mirties). 1924 m. jo vardu pavadinta gatvė Senamiestyje. 1934 m. kovo 18 d. prie „Metropolio“ viešbučio pagrindinio fasado durų pritvirtinta juodo marmuro atminimo lenta (sovietiniais metais nuimta, 1990 m. atkurta).

Vyriausybės rūmai

Adresas: K. Donelaičio g. 58

Vytauto Didžiojo universiteto Rektoratas. 2018 m.

Fotogr. M. Balkus [KAVB]

1921–1940 m. Lietuvos Vyriausybė (Ministrų Kabinetas) veikė buv. Kauno tvirtovės inžinierių valdybos viršininko rūmuose (dab. Vytauto Didžiojo universiteto Rektoratas, K. Donelaičio g. 58). Šiuose rūmuose 1935–1939 m. gyveno užsienio reikalų ministras Stasys Lozoraitis su šeima (1995 m. atidengta atminimo lenta).

Vytauto Didžiojo universiteto I rūmai

Adresas: A. Mickevičiaus g. 37

Vytauto Didžiojo universiteto I rūmai. XX a. 4 deš.

Fotogr. J. Stanišauskas [KAVB]

1922 m. vasario 16 d. atidarytas Lietuvos universitetas. Jis įsikūrė buv. Komercijos mokyklos rūmuose (dab. Kauno technologijos universitetas, A. Mickevičiaus g. 37). 1930 m. universitetui suteiktas Vytauto Didžiojo vardas. Čia dėstė mokslininkai iš Vokietijos, Šveicarijos, Prancūzijos ir kt. 1922–1940 m. universitetą baigė 3790 absolventų. Tai pirmą Lietuvos aukštoji mokykla, kurios pagrindinė mokslo ir studijų kalba buvo lietuvių kalba.

Karininkų ramovė

Adresas: A. Mickevičiaus g. 19

Kauno įgulos karininkų ramovė. 2018 m.

Fotogr. M. Balkus [KAVB]

1937 m. balandžio 23 d. atidaryta Karininkų ramovė (A. Mickevičiaus g. 19). Kauno centrą papuošęs reprezentacinis pastatas (archit. S. Kudokas, K. Kriščiukaitis ir kt.) su išpūdingu Prezidento kambariu ir Vytauto seklyčia buvo statomas skiriant 1–2% karininkų darbo užmokesčio. Ramovėje vykdavo tautinių, valstybinių ir religinių švenčių minėjimai, kuriuose dalyvaudavo Prezidentas Antanas Smetona ir kiti aukščiausios valstybės pareigūnai. Rūmuose rinkdavosi Lietuvos šaulių, kariuomenės savanorių kūrėjų, Atsargos karininkų sąjungos, birutiečių ir kitų organizacijų atstovai. Pastato fasadą puošia B. Pundziaus skulptūra „Karžygiai“.

Kristaus Prisikėlimo bažnyčia

Adresas: Žemaičių g. 31A

Kristaus Prisikėlimo bažnyčia. 2005 m.

Fotogr. V. Tamoliūnas [KAVB]

Kristaus Prisikėlimo bažnyčia (Žemaičių g. 31A) statyta kaip padėkos Dievui už atgautą Lietuvos laisvę simbolis. 1934 m. birželio 29 d. pašventintas kertinis bažnyčios akmuo. Bažnyčią suprojektavo archit. K. Reisonas. Tai didžiausia modernistinės architektūros bazilikinė bažnyčia Baltijos šalyse. Ji turėjo tapti tautos panteonu – valstybei nusipelnusių asmenų laidojimo vieta. Bažnyčios statybai gausiai aukojo visuomenė. 1940 m. nebaigta statyti bažnyčia konfiskuota sovietų. 1952 m. joje įkurdinta Radijo gamykla (vėliau pavadinta „Banga“). 1990 m. bažnyčia grąžinta tikintiesiems, 2004 m. konsekruota, 2015 m. suteiktas bazilikos titulas (*Basilica minor*).

Vytauto Didžiojo universiteto Didieji rūmai

Adresas: K. Donelaičio g. 20

Vytauto Didžiojo universiteto Didieji rūmai. XX a. 4 deš.

Fotogr. J. Stanišauskas [KAVB]

1929 m. Lietuvos universitetui perduoti Valstybės spaustuvės rūmai (pastatyti 1925 m., archit. H. Fišer; dab. Kauno technologijos universitetas, K. Donelaičio g. 20) buvo pavadinti Didžiaisiais. Pastate įsikūrė administracija, biblioteka, Humanitarinių mokslų, Teologijos-filosofijos, Matematikos-gamtos fakultetai ir kiti universiteto padaliniai.

Prekybos, pramonės ir amatų rūmai

Adresas: K. Donelaičio g. 8

Prekybos, pramonės ir amatų rūmai. 1939 m.

Fotogr. A. Prapuolenis [Tautos ūkis. – 1939, nr. 8, p. 176.]

1925 m. įkurti Prekybos ir pramonės rūmai, 1936 m. reorganizuoti į Prekybos, pramonės ir amatų rūmus. Jų tikslas buvo ugdyti krašto prekybą, pramonę, amatus ir atstovauti prekybininkų, pramonininkų ir amatininkų interesams. 1939 m. rūmams pastatytas naujas pastatas (K. Donelaičio g. 8). Jame veikia Kauno apskrities viešoji biblioteka ir Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmai.

Žemės ūkio rūmai

Adresas: K. Donelaičio g. 2

Žemės ūkio rūmai. XX a. 4 deš. pradžia.

[Vytauto Didžiojo mirties 500 metų sukaktuvėms paminėti albumas : 1430–1930. – Kaunas, 1933. – P. 368.]

1926 m. įsteigti Žemės ūkio rūmai rūpinosi žemės ūkio kultūros kėlimu ir profesiniais ūkininkų reikalais. 1930–1931 m. pastatyti šios organizacijos rūmai (inž. K. Reisonas; K. Donelaičio g. 2). Šiuo metu pastate veikia Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai.

Kūno kultūros rūmai

Adresas: Sporto g. 6

Kūno kultūros rūmai. XX a. 4 deš. Fotogr. J. Stanišauskas [KAVB]

1934 m. spalio 10 d. atidaryti Kūno kultūros rūmai (archit. V. Landsbergis-Žemkalnis, dab. Lietuvos sporto universiteto centriniai rūmai, Sporto g. 6). Juose pradėjo veikti Aukštieji kūno kultūros kursai (1938 m. uždaryti) buvo pirmoji tokio profilio aukštoji mokykla Lietuvoje.

Darbo rūmai

Adresas: Vytauto pr. 79

Darbo rūmai. 1940 m.

[Darbas. – 1940, gegužės 26, p. 1.]

1936 m. pradėję veikti Darbo rūmai rūpinosi darbininkų ir tarnautojų kultūrine, profesine ir socialine veikla. 1940 m. organizacija įsikūrė architektų A. Lukošaičio ir A. Novickio suprojektuotuose rūmuose (Vytauto pr. 79). Šiuo metu pastate įsikūręs Kauno kultūros centras „Tautos namai“.

Paminklas „Žuvome dėl Tėvynės“

Adresas: Vytauto pr.

Paminklas „Žuvome dėl Tėvynės“. XX a. 4 deš.

Fotogr. J. Stanišauskas [KAVB]

1930 m. spalio 27 d. Karmelitų kapinėse (dab. Kauno senosios kapinės) atidengtas gelžbetoninis 9 m aukščio paminklas „Žuvome dėl tėvynės“. Jį suprojektavo dail. S. Stanišauskas. Priekinėje paminklo pusėje įrašai skelbia: „Žuvome dėl tėvynės“ ir „Niekas neturi didesnės meilės kaip tas, jei kas guldo savo gyvybę už savo prietelius“. Sovietiniais metais nugriautas, 1994 m. atstatytas (atstatymo autoriai – skulpt. R. Antinis, dail. R. Bankauskas, inž. K. Linkus).